

maps: Dialogues between local knowledge and cartography from the Socioenvironmental Atlas of Lençóis Maranhenses, Brazil. ISPRS International Journal of Geo-Information. 10(11). P. 755. DOI: <https://doi.org/10.3390/ijgi10110755> [in English]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

БЕРЕЗОВСЬКА Людмила – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і методики дошкільної освіти Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Наукові інтереси: підготовка майбутніх вихователів, інноваційні технології в освіті, професійна компетентність педагога.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

BEREZOVSKA Liudmyla – Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Theory and Methods of Preschool Education at the State institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky».

Scientific interests: preparation of future preschool educators, innovative technologies in education, professional competence of teachers.

Стаття надійшла до редакції 19.03.2026 р.

Стаття прийнята до друку 29.03.2026 р.

УДК 378:336.225

DOI: 10.36550/2415-7988-2026-1-223-830-833

ISSN 2415–7988 (Print) ISSN 2521–1919 (Online)

ПІЛЮГІНА Тамара –

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри правничої лінгвістики

Державного податкового університету

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6872-7762>

e-mail: tamarapiliuhina@ukr.net

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАЦІЇ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ

У статті досліджується проблема розвитку професійної комунікації майбутніх юристів у системі вищої юридичної освіти, що лежить в основі права, дипломатії, арбітражу, діяльності судів і міждержавної правової взаємодії. Відтак особливого значення набуває розвиток професійної комунікації майбутніх юристів як складової їхньої професійної компетентності і засобу передачі інформації, інструменту професійного впливу, аргументації і захисту правової позиції. Ефективність професійної діяльності юриста значною мірою залежить від рівня сформованості риторичних умінь, комунікативної культури і здатності до переконливого професійного мовлення. Метою статті є дослідження особливостей розвитку професійної комунікації майбутніх юристів і визначення ефективних методів і педагогічних умов формування комунікативної компетентності правників у процесі професійної підготовки і обґрунтування значення професійної комунікації для майбутньої юридичної діяльності в умовах професійного середовища.

Обґрунтовано актуальність формування професійної компетентності в умовах глобалізації правового простору, інтеграції України до міжнародного правового середовища і посилення ролі професійної комунікації у юридичній діяльності. Визначено сутність поняття «навички професійної комунікації майбутніх юристів» та охарактеризовано їх структурні компоненти. Проаналізовано специфіку юридичного дискурсу, особливості професійної риторики юриста та основні труднощі, що виникають у здобувачів під час комунікації. Висвітлено педагогічні умови та інноваційні методи розвитку навичок професійного мовлення, зокрема *toot court*, дебати технології, *case-study*, рольові ігри, презентаційні методики та цифрові інструменти навчання. Доведено, що розвиток професійної комунікації є важливим компонентом професійної підготовки конкурентоспроможного юриста міжнародного рівня.

Подальші дослідження доцільно спрямувати на розроблення інноваційних методик формування риторичної компетентності майбутніх юристів, інтеграцію технологій штучного інтелекту у процес професійної мовної підготовки та адаптацію міжнародного досвіду до умов української юридичної освіти.

Ключові слова: юридична освіта, професійна комунікація, майбутні юристи, міжнародне право, юридичний дискурс, ораторська компетентність.

PILIUHINA Tamara –

Ph. D. in Pedagogy, Associate Professor,

Associate Professor of

the Department of Legal Linguistics of

State Tax University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6872-7762>

e-mail: tamarapiliuhina@ukr.net

DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL COMMUNICATION OF FUTURE LAWYERS

The article examines the problem of the development of professional communication of future lawyers in the system of higher legal education, which underlies law, diplomacy, arbitration, the activities of courts and interstate legal interaction. Therefore, the development of professional communication of future lawyers as a component of their professional competence and a means of transmitting information, a tool for professional influence, argumentation and protection of a legal position is of particular importance.

The purpose of the article is to study the features of the development of professional communication of future lawyers and to determine effective methods and pedagogical conditions for the formation of communicative competence of lawyers in the process of professional training.

The relevance of the formation of professional competence in the context of the globalization of the legal space, the integration of Ukraine into the international legal environment, and the strengthening of the role of professional communication in legal activity is

substantiated. The essence of the concept of 'professional communication skills of future lawyers' is determined and their structural components are characterized.

The specifics of legal discourse, the features of a lawyer's professional rhetoric, and the main difficulties that applicants encounter during communication are analyzed. Pedagogical conditions and innovative methods for developing professional speaking skills are highlighted, including moot court, debate technologies, case studies, role-playing games, presentation techniques, and digital learning tools. It is proven that the development of professional communication is an important component of the professional training of a competitive lawyer of an international level.

Further research should be directed towards developing innovative methods for developing rhetorical competence in future lawyers, integrating artificial intelligence technologies into the process of professional language training, and adapting international experience to the conditions of Ukrainian legal education.

Key words: legal education, public English speaking, professional communication, future lawyers, international law, Legal English, legal discourse, oratory competence.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Сучасні процеси глобалізації, міжнародної правової інтеграції і цифрової трансформації суспільства суттєво змінюють вимоги до професійної підготовки майбутніх юристів. У сучасному міжнародному правовому середовищі юрист повинен бути здатним ефективно представляти правову позицію, вести переговори, брати участь у міжнародних судових процесах, виступати на конференціях та ефективно здійснювати професійну комунікацію.

Професійна комунікація є основою права, дипломатії, арбітражу, діяльності судів і міждержавної правової взаємодії. Відтак, особливого значення набуває розвиток навичок професійної комунікації майбутніх юристів як складової їхньої професійної компетентності.

Професійна комунікація для юриста є не лише засобом передачі інформації, а й інструментом професійного впливу, аргументації і захисту правової позиції. Ефективність професійної діяльності юриста значною мірою залежить від рівня сформованості риторичних умінь, комунікативної культури і здатності до переконливого професійного мовлення.

Актуальність дослідження обумовлена необхідністю удосконалення методики навчання ведення професійної комунікації здобувачів юридичних спеціальностей з урахуванням сучасних міжнародних вимог до професійної комунікації. Сучасні дослідження наголошують на важливості розвитку професійно орієнтованої лінгвістичної компетентності юристів та інтеграції юридичного дискурсу у навчальний процес.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дисертаційні дослідження з професійної підготовки майбутніх юристів зосереджені на формуванні їхньої професійної комунікативної компетентності, здатності до ведення правових переговорів, вивченні юридичної термінології і перекладу фахової літератури. Так, Т. П. Друженко вивчала методику диференційованого навчання монологічного мовлення майбутніх юристів, І. С. Заярна досліджувала методику дистанційного навчання аргументативного писемного мовлення майбутніх правознавців, О. В. Нітенко вивчала європейський досвід професійної підготовки юристів та ін.

Серед зарубіжних дослідників проблеми юридичної професійної комунікації юристів варто виділити Rupert Haigh (автор праць з юридичної комунікації), Amy Krois-Lindner (розвиток професійного спілкування юристів), William R. McKay (особливості юридичної аргументації та професійного мовлення) тощо.

Метою статті є дослідження особливостей розвитку професійної комунікації майбутніх юристів, визначення ефективних методів і педагогічних умов

формування комунікативної компетентності правників у процесі професійної підготовки, а також обґрунтування значення професійної комунікації для майбутньої юридичної діяльності в умовах міжнародного професійного середовища.

Виклад основного матеріалу дослідження. Професійну комунікацію майбутнього юриста слід розглядати як професійно орієнтовану комунікативну діяльність, спрямовану на ефективне представлення правової інформації у професійному середовищі [2, с. 187]. Такі виступи охоплюють судові промови, юридичні презентації, міжнародні переговори, участь у конференціях, захист правових позицій, дебати, консультації клієнтів, публічні правові дискусії. Публічний виступ юриста поєднує мовну компетентність, професійну юридичну підготовку, риторичні навички і міжкультурну комунікацію.

Юридичний дискурс характеризується складною термінологічною системою, специфічними мовними конструкціями і високим рівнем формалізації. Дослідники наголошують, що юридичний дискурс сформувався на перетині дипломатичного і правового дискурсів і має такі ознаки: інституційність, офіційність, аргументативність, використання латинізмів, складні синтаксичні конструкції, високий рівень логічної структурованості, професійна етика мовлення [1, с. 92].

Юридичне мовлення вимагає від здобувачів не лише знання термінології, а й уміння правильно вибудувати аргументацію, використовувати переконливі мовленнєві стратегії і дотримуватися професійного стилю. Суттєвою особливістю сучасного юридичного дискурсу є тенденція до спрощення юридичної мови [3, с. 145], що сприяє підвищенню зрозумілості професійного мовлення та ефективності комунікації у професійному середовищі.

Лінгвістичний компонент передбачає володіння юридичною термінологією, знання професійної лексики, володіння юридичними мовленнєвими кліше, дотримання норм професійного стилю. Для майбутніх юристів особливого значення набуває здатність використовувати професійну лексику в умовах спонтанного мовлення [2, с. 111].

Риторичний компонент включає логічну побудову виступу, навички переконання, аргументацію, техніку мовлення, інтонаційну виразність, здатність утримувати увагу аудиторії. Професійна риторика юриста базується на чіткості, доказовості і логічності мовлення. Важливою складовою публічного виступу є психологічна готовність до комунікації. Вона охоплює подолання страху публічного виступу, розвиток упевненості, емоційну стійкість, самоконтроль, стресостійкість [4]. Для юристів особливо складним є виступ перед аудиторією через мовний бар'єр і страх помилок.

Професійно-комунікативний компонент включає здатність вести юридичну дискусію, уміння відповідати на запитання, навички професійної взаємодії, здатність до міжкультурної комунікації, адаптацію мовлення до професійного середовища [1, с. 133].

Серед проблем розвитку навичок професійної комунікації у здобувачів можна виділити недостатній рівень володіння мовою, обмежений словниковий запас юридичної лексики, страх публічного виступу, низький рівень комунікативної практики, недостатню кількість практичних занять, труднощі юридичної аргументації.

Сучасні дослідження професійної підготовки юристів свідчать про необхідність збільшення практикоорієнтованих форм навчання [2, с. 173]. Розвиток навичок професійної комунікації повинен здійснюватися у контексті майбутньої професійної діяльності здобувачів. Ефективними є аналіз судових промов, робота з міжнародними кейсами, моделювання судових засідань, аналіз виступів міжнародних адвокатів, робота з автентичними юридичними відеоматеріалами.

Одним із найефективніших методів розвитку навичок професійної комунікації є moot court – моделювання судового процесу. Участь у moot court сприяє розвитку юридичної аргументації, формуванню професійного мовлення, розвитку критичного мислення, удосконаленню навичок публічного виступу, формуванню навичок роботи у команді. Під час moot court здобувачі виступають у ролі адвокатів, суддів і представників сторін, що максимально наближує навчання до реальної професійної діяльності.

Юридичні дебати є важливим інструментом розвитку професійного мовлення. Вони сприяють розвитку логічного мислення, формуванню навичок переконання, швидкому реагуванню у професійній дискусії, розвитку спонтанного мовлення, удосконаленню аргументації. Дебатні технології дозволяють здобувачам формувати професійне мислення.

Підготовка юридичних презентацій сприяє структурованості мовлення, розвитку академічної комунікації, удосконаленню професійної термінології, формуванню навичок публічного виступу перед аудиторією. Тематика презентацій може охоплювати гуманітарне право, права людини, арбітраж, кіберправо, кримінальне право. Сучасні цифрові технології відкривають нові можливості для розвитку навичок публічного мовлення. Ефективними є онлайн-дебати, відеоконференції, AI-платформи для тренування мовлення, цифрові симуляції судових процесів, автоматизований аналіз вимови, інтеграція штучного інтелекту у навчання і розвиток професійної комунікації майбутніх юристів [5, с. 132].

Методами розвитку навичок професійної комунікації є Case Study, Role-play і Peer Assessment.

Case-study забезпечує активну мовленнєву практику, формує професійно орієнтовану комунікативну компетентність та сприяє підготовці здобувачів до реального спілкування у професійному середовищі.

Метод кейсів – це метод навчання, що ґрунтується на аналізі конкретних ситуацій (cases), максимально наближених до реальної професійної практики. У процесі роботи над кейсом здобувачі досліджують проблему, аналізують інформацію, обговорюють можливі рішення і презентують власну позицію. Такий підхід створює умови для активного

використання професійного мовлення у процесі публічного виступу [3, с. 28]. Сутність методу полягає у тому, що здобувачам пропонується проблемна ситуація професійного характеру, яка потребує аналізу, обговорення і публічного представлення результатів. Робота з кейсом може здійснюватися індивідуально або в групах, а завершальним етапом зазвичай є презентація, дискусія або захист запропонованого рішення. Використання Case-study сприяє розвитку навичок публічного мовлення, уміння аргументовано висловлювати власну позицію, професійної лексики, критичного та аналітичного мислення, навичок ведення дискусії і професійної комунікації. Під час роботи з кейсами здобувачі вчаться логічно структурувати публічний виступ, переконливо презентувати результати аналізу, використовувати мову у професійно орієнтованих ситуаціях, відповідати на запитання аудиторії, працювати у команді і відстоювати спільну позицію.

Особливу ефективність кейс-метод має завдяки своїй практичній спрямованості. Аналіз реальних або змодельованих професійних ситуацій створює умови для наближення навчального процесу до майбутньої професійної діяльності. Це сприяє підвищенню мотивації здобувачів і формуванню впевненості під час публічних виступів.

Role-play є ефективним методом розвитку професійної комунікації, оскільки забезпечує практичне застосування мови у професійно орієнтованих ситуаціях, сприяє формуванню комунікативної впевненості і підготовці здобувачів до реального професійного спілкування [1, с. 68].

Сутність методу полягає у створенні навчальних ситуацій, максимально наближених до майбутньої професійної діяльності. Здобувачі можуть виконувати ролі адвокатів, суддів, прокурорів, клієнтів, партнерів або учасників переговорів. У межах роліової гри вони готують виступи, аргументують власну позицію, реагують на репліки співрозмовників і беруть участь у професійній дискусії.

Застосування Role-play сприяє розвитку комунікативної компетентності, навичок публічного мовлення, уміння вести професійний діалог, навичок аргументації і переконання, швидкої мовленнєвої реакції у процесі комунікації, впевненості під час публічного виступу. Під час роліової гри здобувачі вчаться висловлювати думки, використовувати професійну лексику у реальних ситуаціях, дотримуватися мовленнєвого етикету, працювати у команді, адаптувати мовлення до конкретної професійної ситуації.

Peer Assessment – це метод навчання та оцінювання, за якого здобувачі аналізують, оцінюють і надають зворотний зв'язок щодо виступів або навчальних робіт своїх одногрупників за визначеними критеріями [2, с.78]. У процесі підготовки і проведення публічних виступів взаємооцінювання дозволяє не лише отримувати оцінку від викладача, а й брати активну участь у процесі аналізу комунікативної діяльності. Так, після виступу здобувачі оцінюють один одного за такими критеріями, як логічність і структурованість виступу, правильність мовлення, використання професійної лексики, переконливість аргументації, навички публічного представлення, невербальна комунікація, взаємодія з аудиторією.

Використання Peer Assessment сприяє розвитку комунікативної компетентності, критичного мислення, навичок самоаналізу і рефлексії, уміння аргументовано висловлювати оцінні судження, навичок професійного спілкування та академічної взаємодії.

Особливу цінність метод має завдяки активному залученню здобувачів до процесу оцінювання. Аналізуючи виступи інших, здобувачі краще усвідомлюють вимоги до ефективного публічного мовлення, помічають типові помилки і удосконалюють власні комунікативні навички. Крім того, конструктивний зворотний зв'язок сприяє підвищенню мотивації і формуванню впевненості під час виступів.

Для оцінювання сформованості навичок публічного виступу доцільно використовувати такі критерії: мовний (правильність мовлення, лексичне багатство, граматична точність), комунікативний (ефективність взаємодії з аудиторією), риторичний (логічність і переконливість виступу), професійний (правильність юридичної аргументації), психологічний (упевненість, емоційна стійкість, самоконтроль).

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Розвиток навичок професійної комунікації майбутніх юристів є важливою складовою професійної підготовки сучасного правника. Успішна професійна діяльність юриста в умовах правового середовища неможлива без сформованої комунікативної компетентності, риторичних умінь і навичок професійної взаємодії.

Професійна комунікація майбутнього юриста є комплексним інтегративним утворенням, що включає лінгвістичний, риторичний, психологічний і професійно-комунікативний компоненти. Ефективний розвиток навичок професійного мовлення забезпечується завдяки використанню інтерактивних методів навчання, moot court, дебатних технологій, цифрових платформ та автентичних юридичних матеріалів.

У сучасному правовому просторі високий рівень професійної комунікації стає однією з ключових конкурентних переваг юриста. Удосконалення системи юридичної освіти в Україні потребує інтеграції міжнародних стандартів юридичної освіти і збільшення кількості практичних лінгвістичних занять. Тож, подальші дослідження доцільно спрямувати на розроблення інноваційних методик формування риторичної компетентності майбутніх юристів, інтеграцію технологій штучного інтелекту у процес професійної підготовки та адаптацію міжнародного досвіду до умов української юридичної освіти.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Актуальні проблеми іншомовної комунікації: лінгвістичні, методичні та соціально-психологічні аспекти: зб. матеріалів III Всеукр. наук.-метод. інтернет-конф.

Луцький нац. тех. ун-т. Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2020. 288 с.

2. Мовна освіта фахівця: сучасні виклики та тенденції: матеріали VII всеукр. наук.-практ. конф. / Нац. юр. ун-т імені Ярослава Мудрого. Харків, 2025. 308 с.

3. Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку: матеріали XVII Міжнар. наук.-практ. конф. Київ-Ларнака: ГО «ВАДНД», 2022. 284 с.

4. Формування навичок публічного виступу англійською мовою. Управління знаннями: веб-сайт. URL: <https://pdp.nacs.gov.ua/courses/formuvannya-navychok-publichnoho-vystupu-anhliiskoiu-movoiu>

5. Штучний інтелект у вищій освіті: ризики та перспективи інтеграції: матер. всеукр. наук.-пед. підвищ. кваліф. / Львів-Торунь: Liha-Pres, 2024. 328 с.

REFERENCES

1. Aktualni problemy inshomovnoi komunikatsii: lnhvistychni, metodychni ta sotsialno-psykholohichni aspekty (2020). [Current problems of foreign language communication: linguistic, methodological and socio-psychological aspects]: zb. materialiv III Vseukr. nauk.-metod. internet-konf. – collection of materials of the III All-Ukrainian Scientific-Methodological Internet Conference / Lutskyi nats. tekh. un-t. Lutsk: IVV Lutsko NTU. 288 s. [in Ukrainian]

2. Movna osvita fakhivtsia: suchasni vyklyky ta tendentsii (2025). [Language education of a specialist: modern challenges and trends]: materialy VII vseukr. nauk.-prakt. konf. –materials of the VII All-Ukrainian Scientific-Practical Conference. Nats. yur. un-t imeni Yaroslava Mudroho. Kharkiv. 308 s. [in Ukrainian]

3. Suchasni aspekty modernizatsii nauky: stan, problemy, tendentsii rozvytku (2022). [Modern aspects of science modernization: status, problems, development trends] : materialy XVII Mizhnar. nauk.-prakt. konf. – materials of the XVII. International Scientific-Practical Conference. Kyiv-Larnaka: HO «VADND», 284 s. [in Ukrainian]

4. Formuvannya navychok publichnoho vystupu anhliiskoiu movoiu [Developing public speaking skills in English]. Upravlinnia znanniamy. Knowledge management: veb-sait. URL: <https://pdp.nacs.gov.ua/courses/formuvannya-navychok-publichnoho-vystupu-anhliiskoiu-movoiu> [in Ukrainian]

5. Shtuchnyi intelekt u vyshchii osviti: ryzyky ta perspektyvy intehratsii (2024). [Artificial Intelligence in Higher Education: Risks and Prospects for Integration]: mater. vseukr. nauk.-ped. pidvyshch. kvalif. – materials of the All-Ukrainian scientific-pedagogical higher education / Lviv-Torun: Liha-Pres. 328 s. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ПІЛЮГІНА Тамара – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри правничої лінгвістики Державного податкового університету.

Наукові інтереси: комунікативна готовність майбутніх юристів до роботи у сфері міжнародного права.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

PILUHINA Tamara – Ph. D. in Pedagogy, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Legal Linguistics of State Tax University.

Scientific interests: communicative readiness of future lawyers to work in the field of International law.

Стаття надійшла до редакції 19.03.2026 р.

Стаття прийнята до друку 29.03.2026 р.

УДК 377:004.9:004.738.5

DOI: 10.36550/2415-7988-2026-1-223-833-837

ISSN 2415–7988 (Print) ISSN 2521–1919 (Online)

ПОДЛІСОВСЬКИЙ Вадим –

аспірант кафедри цифрових технологій і професійної освіти Вінницького державного педагогічного університету

імені Михайла Коцюбинського

ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-3326-5851>

e-mail: vadim.podlisovskii@gmail.com